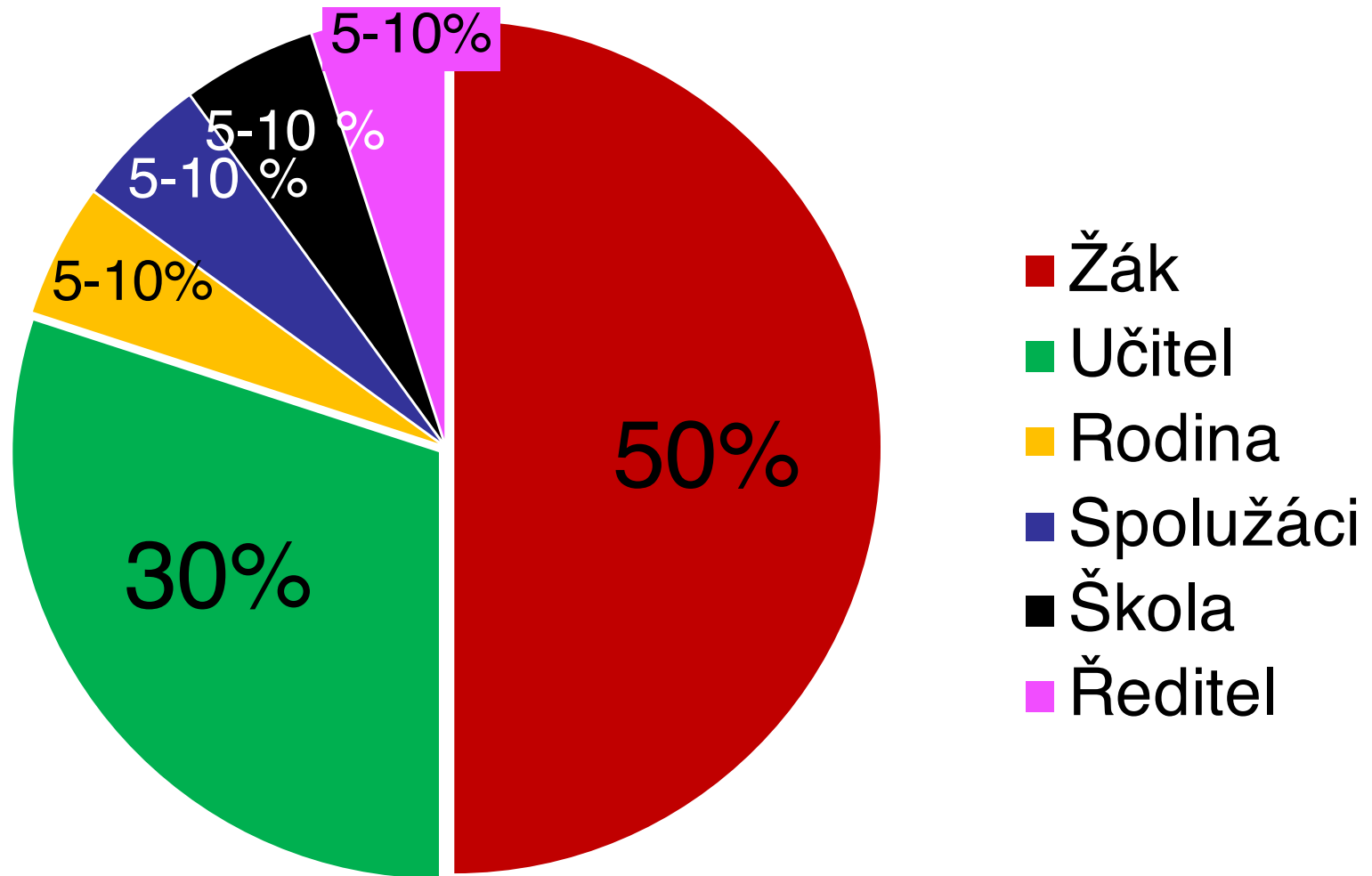

Dialogické vyučování

Co ovlivňuje proces učení?

Hattie, J. (2003). Teachers Make a Difference: What is the Research Evidence?

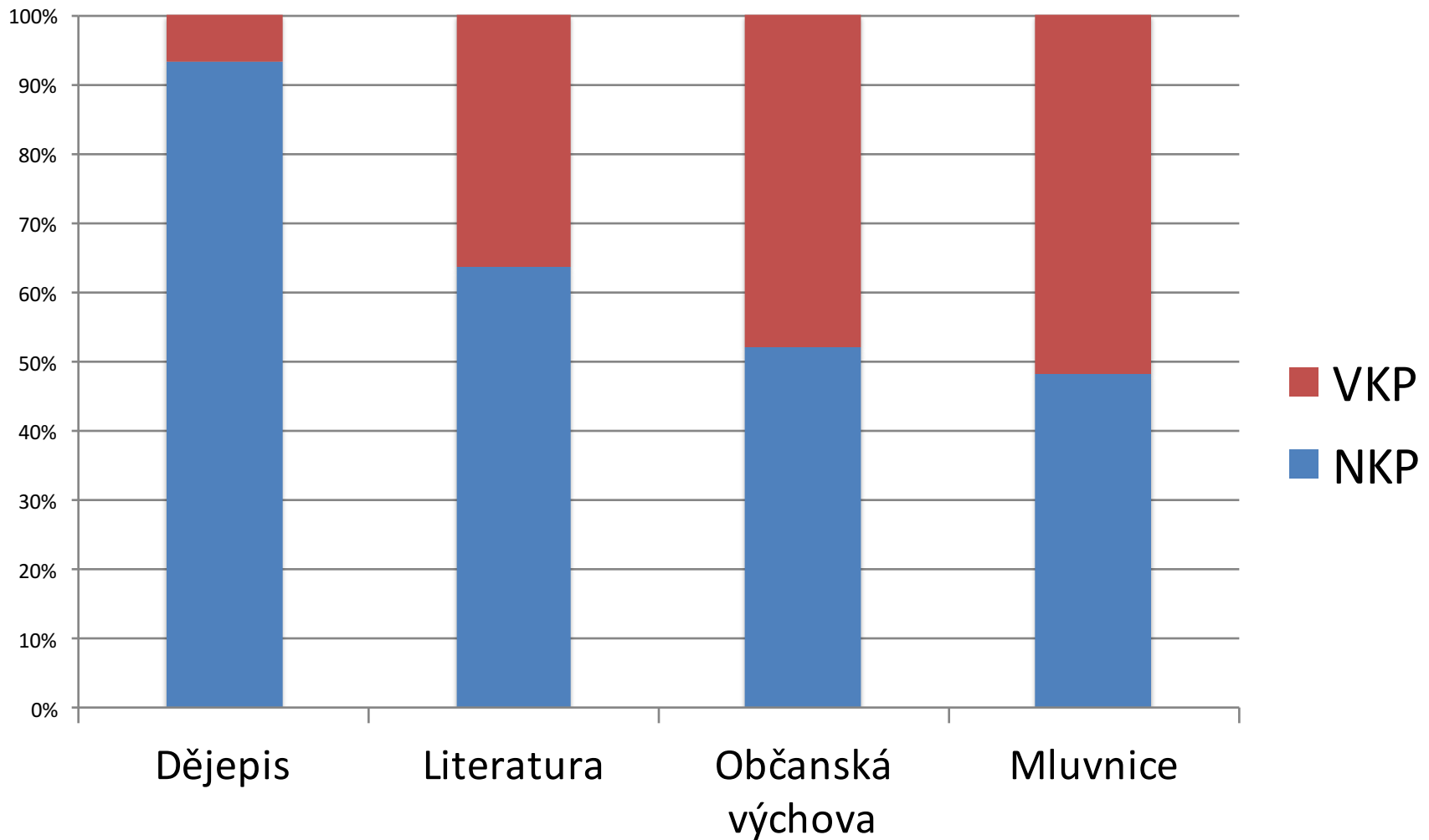
Jaké nástroje má učitel?

- Otázky
- Zpětná vazba
- Participace žáků

Jaká je výuková komunikace?

Počty otázek zaměřených na nižší a vyšší kognitivní procesy

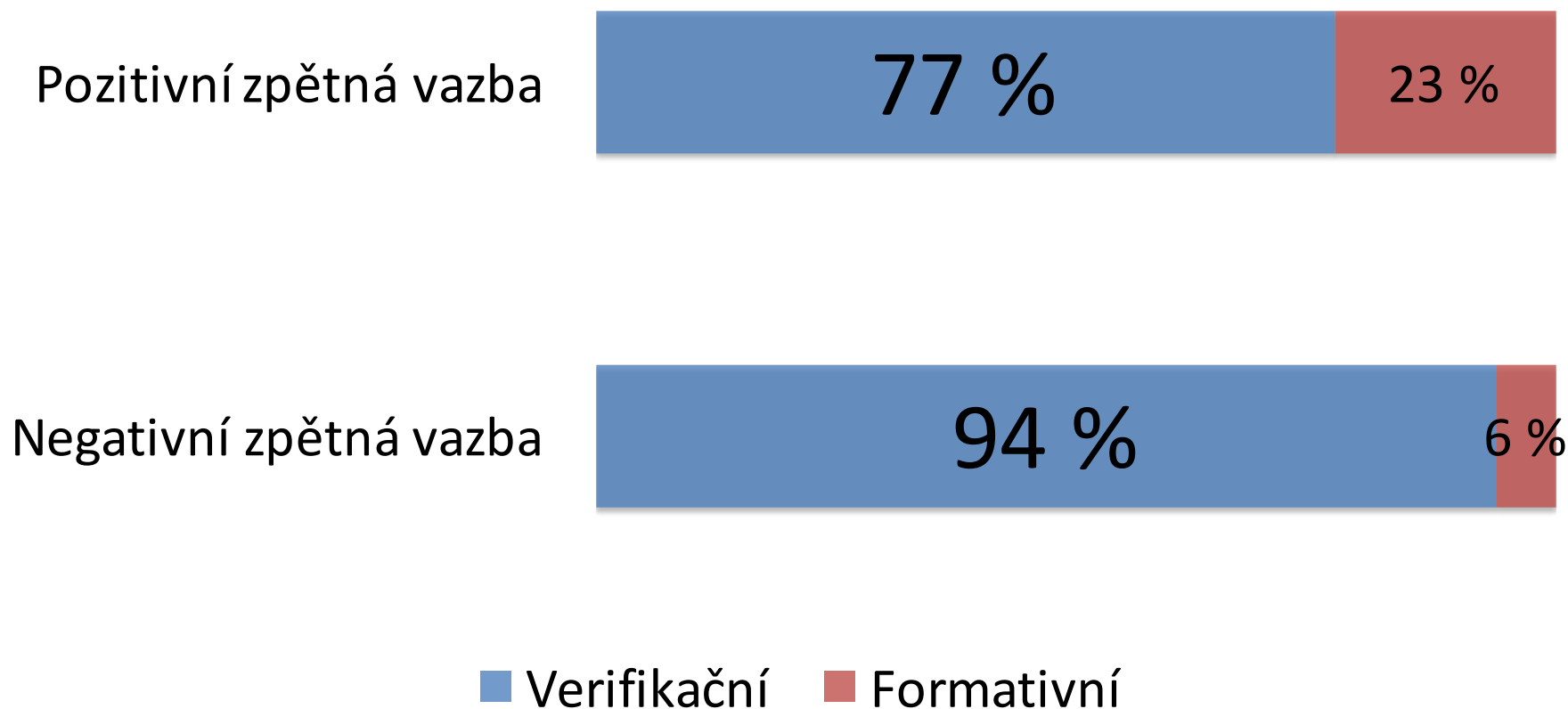

Délka žákovských odpovědí

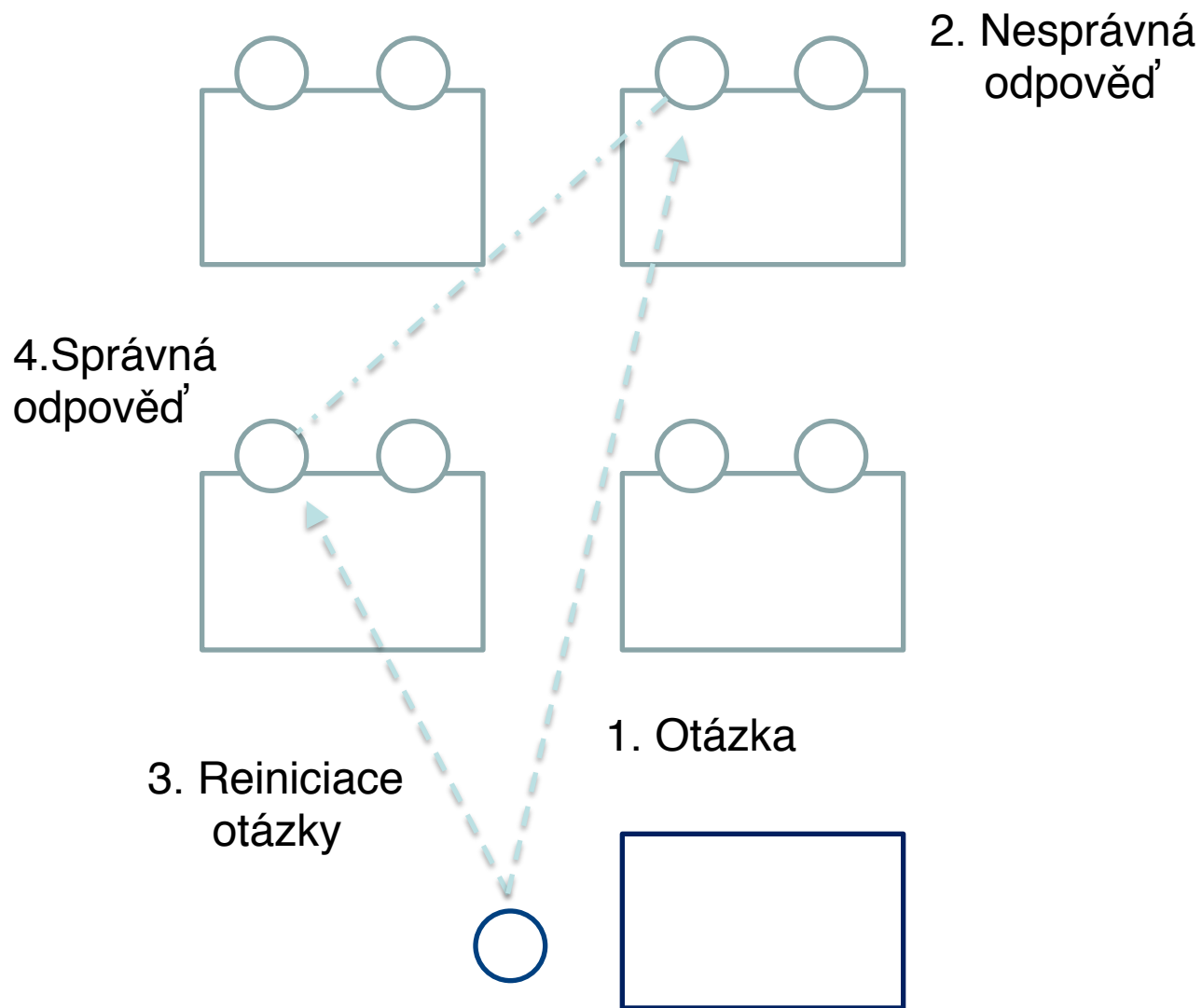
- Průměrně 90 odpovědí v jedné vyučovací hodině

Počet slov	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10-14	15-19	20+
Celkem replik	1300	473	302	165	123	88	72	56	44	99	35	75
%	45,9	16,7	10,7	5,8	4,3	3,1	2,5	2	1,6	3,5	1,2	2,7

Zpětná vazba v běžném vyučování

Bermudský trojúhelník zpětné vazby

Co je dialogické vyučování?

Dialogické vyučování je přístup usilující o aktivizaci žáků, stimulaci jejich myšlení a intenzifikaci učení prostřednictvím jejich zapojení do výukové komunikace.

(Alexander, 2006)

Dialogické vyučování?

Učitel: Sebevražední teroristé. Tak jak chcete bojovat s terorismem? (5) Dá se s tím bojovat nějak? (2)

Petr: Hodíme na ně atomovku ((*smích*)).

U: Na koho?

Hana: Na všechny.

U: ((*zvedá se od stolu*)) Dobře, tak na kterej stát hodíme atomovku? Jedem.

Milan: Afganistán.

...

Co je dialogické vyučování?

- Účelem komunikace je navození vyšších kognitivních operací.
- Znalosti jsou ko-konstruovány.
- Žáci jsou aktivní.

Teoretická východiska

Vygotskij (1978)

Vztah mezi řečí a myšlením. Internalizace mentálních funkcí. ZNV.

Sfard (2008)

Commognition – učení jako participace.

Lefstein & Snell (2014)

Žáci se učí nejlépe skrze participaci na bohaté a stimulatívni výukové komunikaci.

K čemu je to dobré?

Zahraniční výzkumy:

- zvýšení porozumění vyučované látce
- rozvoj argumentačních schopností
- rozvoj tvořivosti
- rozvoj schopnost učit se

Jaké používá učitelka otázky a jaký prostor mají žáci?

Indikátory dialogického vyučování

1. Otevřené otázky vyšší kognitivní náročnosti
2. Uptake
3. Otevřená diskuse

1. Otevřená otázka vyšší kognitivní náročnosti

Učitelka: Tak, Ondro, řekni prosím tě, proč myslíš, že je Aragorn hrdina?

Žák: Mně připadá, že nejdřív měl strach, ale překonal ho a vedl vojsko do bitvy, do vítězné bitvy a prostě rozhodl se vzít na sebe to břemeno a tím vlastně všem pomohl k úspěchu.

Výhody otevřených otázek vyšší kognitivní náročnosti

- Žáci si zapamatují více, než když učitel klade pouze otázky na zapamatování faktů.
- Vedou k rozvoji myšlení žáků - žáci si osvojují další myšlenkové postupy jako je hodnocení, analýza, syntéza, či tvořivost.

2. Uptake

Učitel: Tak co, šli byste se podívat na corridu?

Žák: Jo.

Učitel: Proč ano?

Žák: Mm, protože je to hezký.

Učitel: A v čem, v čem? Zkus, zkus mně říct, v čem je to hezký?

3. Otevřená diskuse

Učitel: Proč je podle vás to chování Dona Quijota nesmyslné?

Žák 1: Že někdo tam staví půl roku mlýn, aby mohl namlít mouku a on tam přijde nákej rytíř a začne, začne jim tam ničit ten mlýn. Tak dává to smysl?

Žák 2: Já si myslím, že každá činnost nebo každé chování člověka má nějaký smysl.

Žák 1: Kvůli tomu, že si někdo myslí, že to co dělá je smysluplné, neznamená, že je to ve skutečnosti smysluplné.

Indikátory na straně žáků

4. Čas žáků v komunikaci
5. Kvalita žákovských promluv (promluvy s argumentem)

5. Promluva s argumentem

Teacher: Tak, Ondro, řekni prosím tě, proč myslíš, že je Aragorn hrdina?

Student: Mně připadá, že nejdřív měl strach, ale překonal ho a vedl vojsko do bitvy, do vítězné bitvy a prostě rozhodl se vzít na sebe to břemeno a tím vlastně všem pomohl k úspěchu.

Principy dialogického vyučování

1. Kolektivita
2. Reciprocita
3. Podpůrnost
4. Kumulativnost
5. Účelnost

Alexander (2006)

Metodologie výzkumu

- Výzkumný projekt: Učitel a žáci v dialogické vyučování (2013-2016)
- Cíl: Situovat dialogické vyučování do běžné výuky na druhém stupni ZŠ
- Výzkumný design: Akční výzkum
- 8 učitelů druhého stupně ZŠ a žáci jejich tříd (n = 165)

Akční výzkum

- Výzkum vedoucí k akci a změně
- Ústředním znakem je úzký vztah mezi odborníky na výzkum a odborníky z praxe
- Vědecký přístup založený na spolupráci všech účastníků, který vychází z každodenní praxe a hledá nejlepší řešení problému

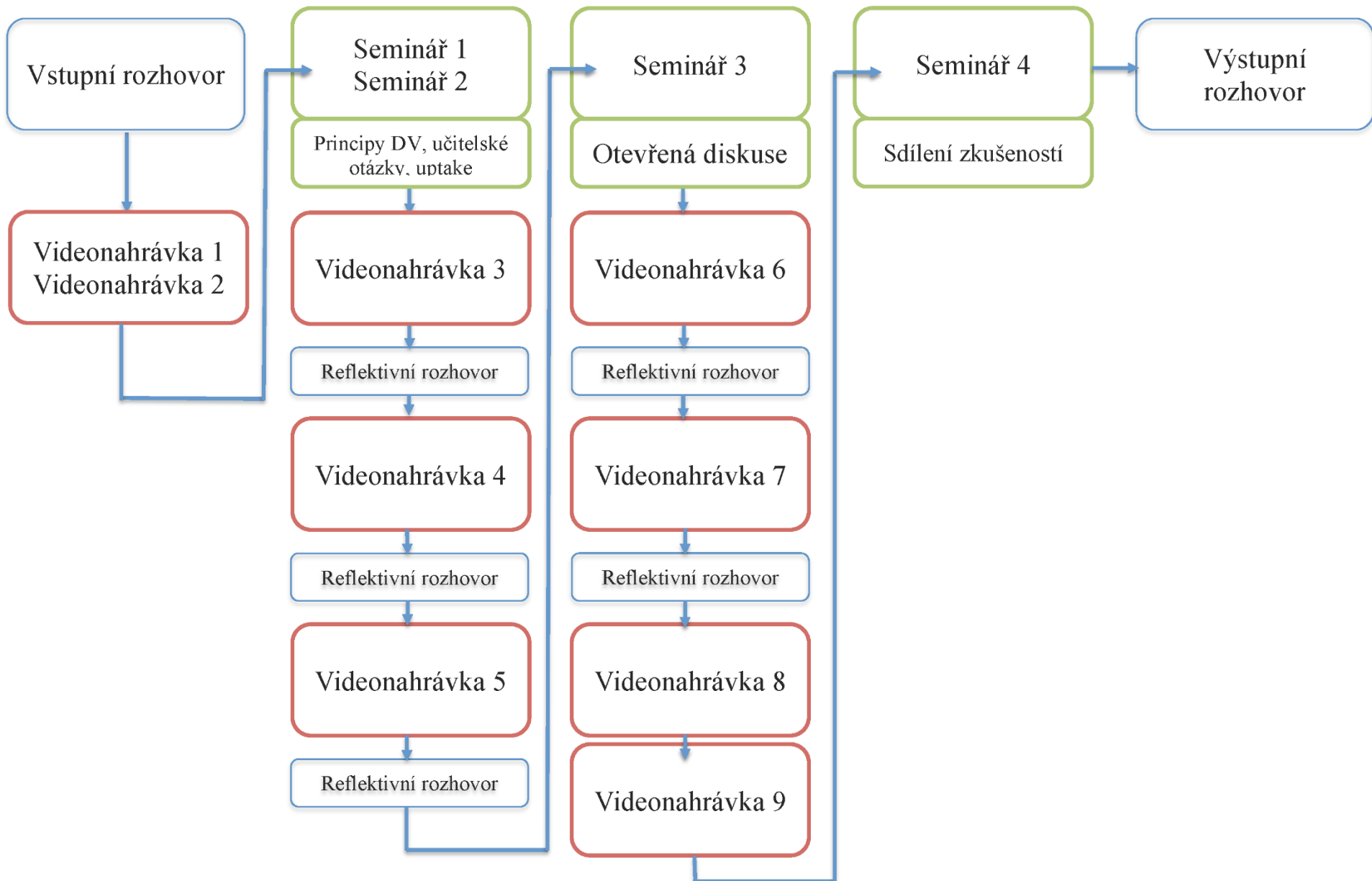
Rozvojový program pro učitele

Forma

- 1) Semináře pro učitele
- 2) Videonahrávky jejich hodin
- 3) Reflektivní rozhovory nad videonahrávkou

Obsah

- 1) Otevřené otázky vyšší kognitivní náročnosti
- 2) Uptake
- 3) Otevřená diskuse

Jak se učitelé učí

INDIKÁTORY

METODY

PRINCIPY

Jak se učitelé učí?

Případová studie 1: Marek

Indikátory a principy dialogického vyučování

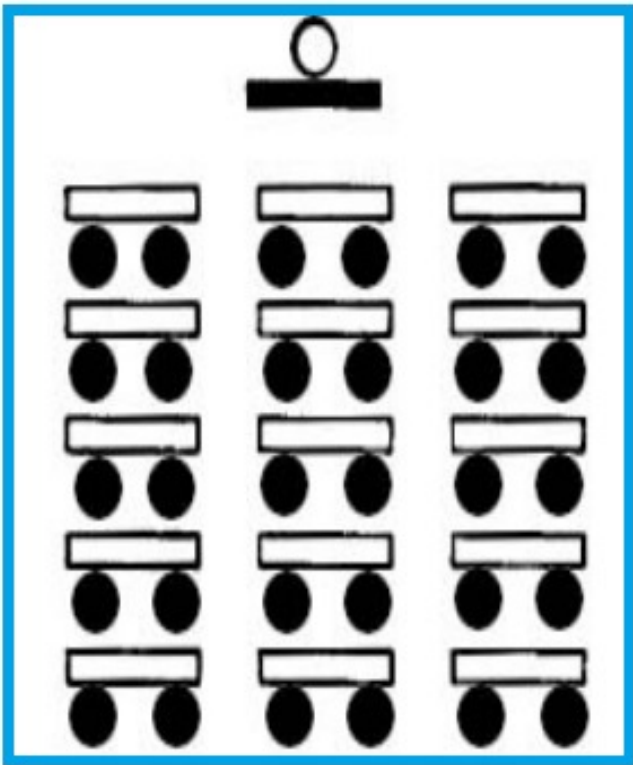
Zavádění dialogického vyučování

Cíl:

zavedení otázek vyšší
kognitivní náročnosti jakožto
indikátoru dialogického
vyučování

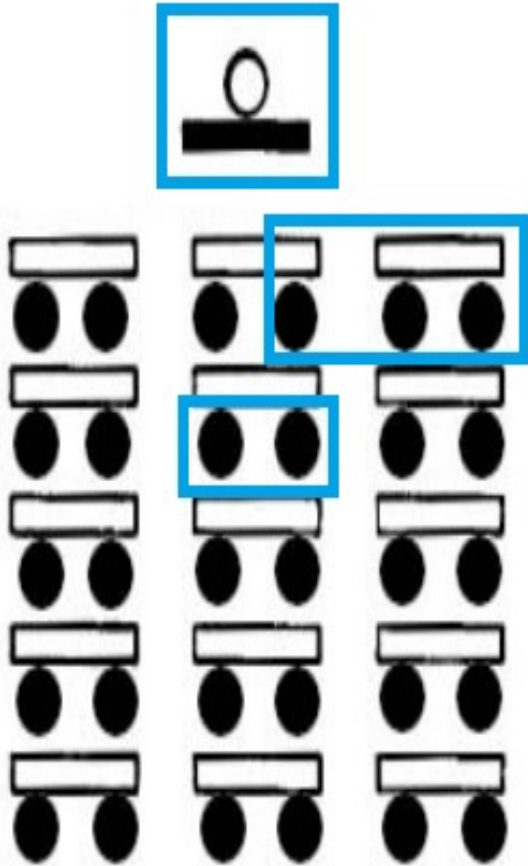
Krok 1: zavedení otevřených otázek
vyšší kognitivní náročnosti

Přesvědčení učitele před zavedením změny

U: Vlastně nejenom otázky na to, proč si to myslí, nejenom otázky, co to znamená, kdy se co odehrálo, ale proč si to myslíš a tak dále. Na základě čeho. Blízké jsou mi metody kritického myšlení.

Výuková realita

U: V tuto chvíli (2) byste mohli nějakým způsobem vysvětlit, jestli teda šlo o vraždu, o zabití, nebo o nějakou jinou situaci. Tak. Zkuste si to chvilinku promyslet, (2) budete zjišťovat na základě důkazů. Ne že si to vymyslíte. Tak dva, tři, čtyři, pět lidí se hlásí. Katko, Natko a spol. Zkuste poslouchat, (2) protože budete mít za úkol poslouchat a buď s nimi souhlasit a doložit, proč s nimi souhlasíte, nebo nesouhlasit. (N) Tak. Začneme podle toho, jak jste se přihlásili. Ondro.

00 VKN

(indikátor dialogického vyučování)

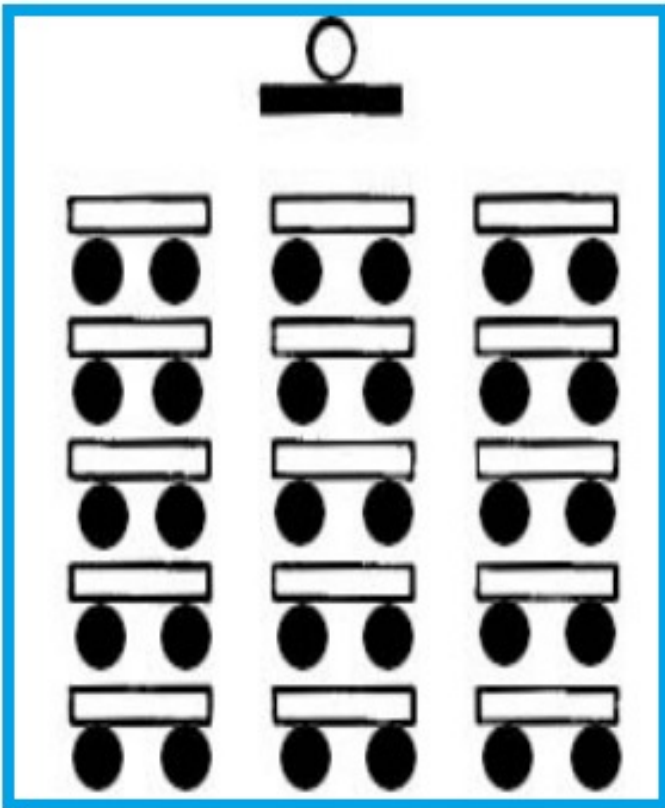
X

Kolektivita

(princip dialogického vyučování)

Krok 2: Udržení počtu 00 VKN
a dostání principu kolektivity

Změna: snížení kognitivní náročnosti otázek

U: Teď se zkusíme podívat na skupiny občanů, kteří ..., nebo resp. obyvatel, kteří měli ve středověku nějaká zvláštní privilegia. Privilegia vycházela z jejich povinností.

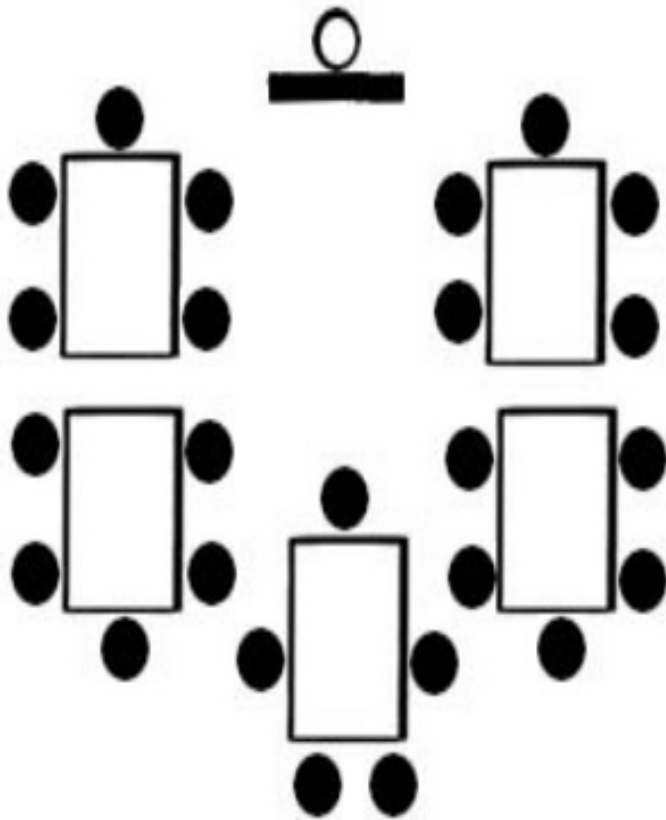
K: Jakože král, třeba.

U: Třeba král. To je jeden z obyvatel, jedna ze skupin obyvatel.

K: Prostý člověk.

U: Prostí lidé, ti měli taky, ale neměli jich moc, těch privilegií.

Cílená změna: zavedení skupinové práce

Ondra: Tak každéj si napíše jednu otázku.
(bere si papír a píše na něj)

(...)

Kuba: Kde všude byl?

Ondra: Všude, kdyžs to tam napsal.

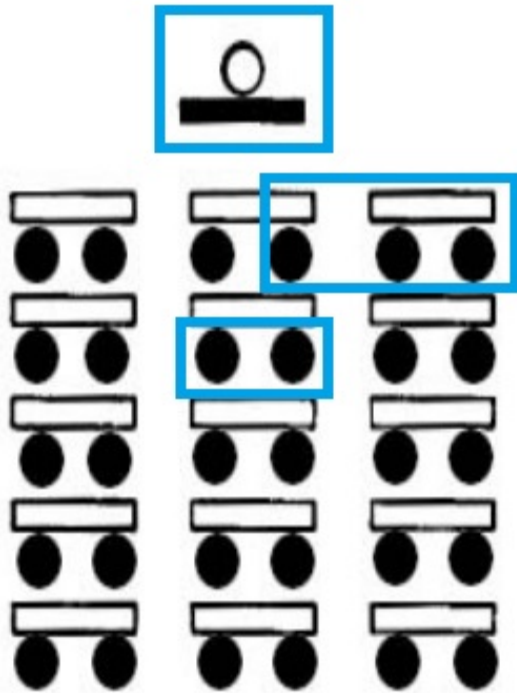
Arnošt: *(počítá)* Deset.

Kuba: Jsme dobrý. *(na Jirku)* Přemýšlej.

Kuba: Já už vím hoši. (2) Měl rád citrony?
(smích) Bacha, už jde na to.

Arnošt: Co to je? Měl rodinu?

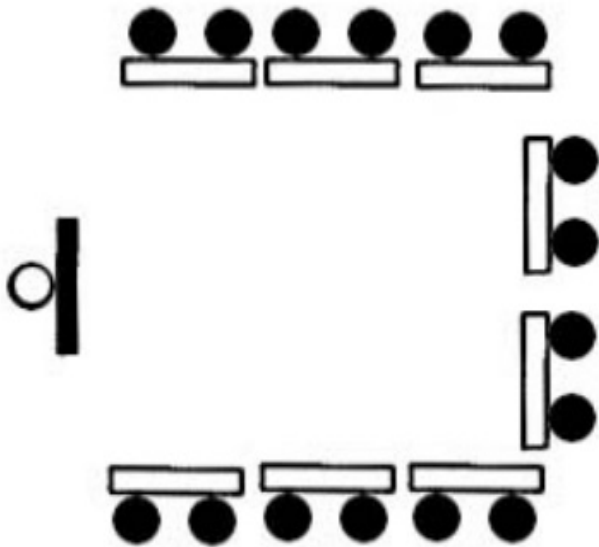
Důsledek: proměna přesvědčení učitele

U: Dialogické vyučování je jen pro některé žáky, není možné je realizovat se všemi žáky

Krok 3: Udržení počtu 00 VKN
a dostání principu kolektivity,
změna přesvědčení učitele

Spontánní změna: narušení komfortní zóny učitele

U: No a kdybychom se zamysleli nad tím, co jsem říkal já, kdyby přišli o peníze, co by se stalo Marcu Polovi, kdyby za jeho života, z toho mála, co teď víte o hospodářské krizi, krize byla, tak co by se mohlo stát?

Natka: Zkrachoval by.

Katka: O vše by přišel.

U: Proč si to myslíš?

Katka: Protože by si peníze někam dával, tak by o ně přišel.

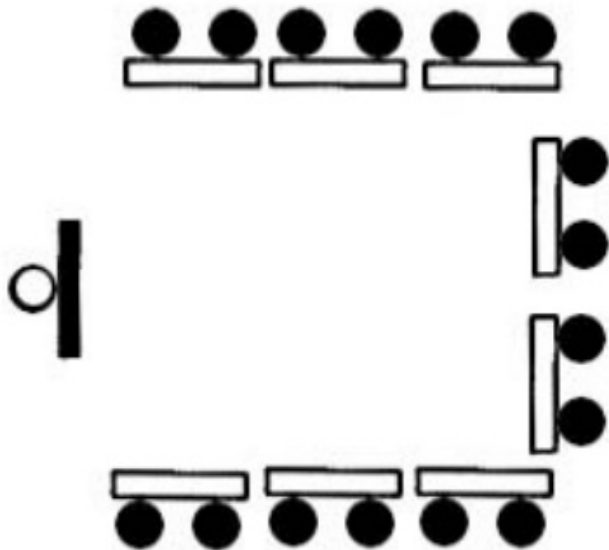
U: Souhlasíte všichni s Katkou?

Ž: Jo.

U: A zkus to ještě dovysvětlit, protože já jsem z toho Katčinaa-

Katka: On si ty peníze, ty uspořené peníze si mohl někam dát. A když by byla ta hospodářská krize, tak by to mohlo celý zkrachovat a on by o ty peníze přišel.

Cílená změna: udržení počtu 00 VKN a dostání principu kolektivity, změna přesvědčení učitele

U: Komu budete víc věřit a proč? Sami za sebe.

Saša: *(hlásí se)* Tomu s těma příšerama.

U: Proč?

Saša: Protože je to hustý.

ŽŽ: *(smích)*

U: *(ukazuje na Kamilu, která se hlásila)*

Kamila: Spíš tomu, co tam vlastně byl, protože on nejspíš nelže, říká nám, jak to tam vypadá a jaký to tam bude.

U: *(přikyvuje a rozhlíží se po ostatních)* Povídejte. (.) Souhlasíte s Kamilou, *(ukazuje na Kamilu)* (n)? (2 – rozhlíží se, nikdo se nehlásí) To je všechno, co si-

Rita: *(hlásí se)*

U: *(kýve směrem k ní)* Rito?

Rita: Já bych asi věřila spíš tomu, kterej říká ten nudnější příběh, protože by se mně zdálo jako divný, že tady u nás nejsou žádný příšery a tam je jich najednou tolik. (.) A pravda je taky většinou taková (.) nudná.

U: *(ukazuje na Ritu)* Tak. (.) To je výborná odpověď.

Závěr

Dialogické vyučování je možné!

- Je možné změnit komunikační chování učitelů.
- Skrze tuto změnu nastává i změna v komunikačním chování žáků.
- Není možné zavést jeden izolovaný prvek.
- Dialogické vyučování tvoří provázaný systém.